

QR-kod
maqolaning DOI
sahifasini
ochadi

IQTIBOS UCHUN

Kushmuratova Nursaya Axmetali qizi.
Qovoqcha (*Cucurbita pepo* L.) nav
namunalarida generativ organlarning
shakllanishi va fenologik rivojlanish
xususiyatlari // «O'zbekiston olimi
ayollarining mamlakat taraqqiyotiga
qo'shayotgan hissasi» mavzusidagi
xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya
materiallari (Nukus, 2026-yil 9–10-
oktyabr). – Nukus, 2026. – B. 905–
909. – DOI: [https://doi.org/10.66073/](https://doi.org/10.66073/ReFocus-Conf/0910182)
ReFocus-Conf/0910182

UDK: 635:635.624.3

QOVOQCHA (*CUCURBITA PEPO* L.) NAV NAMUNALARIDA GENERATIV ORGANLARNING SHAKLLANISHI VA FENOLOGIK RIVOJLANISH XUSUSIYATLARI

Kushmuratova Nursaya Axmetali qizi

*Qoraqalpoqston qishloq xo'jaligi va agrotexnologiyalar instituti 1-kurs
tayanch doktoranti*

Annotatsiya: Mazkur maqolada 2026-yilda qovoqchani 12 ta nav namunasida generativ organlarning shakllanishi va fenologik rivojlanish xususiyatlari o'rganilgan. Tadqiqotda g'unchalash, gullash va meva tugish fazalarining 10 va 75 foizli ko'rsatkichlari bo'yicha kuzatuv ma'lumotlari tahlil qilindi. Nav namunalarini o'rtasida generativ rivojlanish fazalarining boshlanishi va ommaviy kechishida farqlar mavjudligi aniqlandi. Ayrim nav namunalarida gullash va meva tugish jarayonlarining erta yoki nisbatan kech kuzatilishi fenologik xususiyatlarning navga bog'liqligini ko'rsatadi. Olingan natijalar qovoqcha nav namunalarini qiyosiy baholash, istiqbolli navlarni tanlash hamda mahalliy tuproq-iqlim sharoitiga mos navlarni aniqlashda foydalanilishi mumkin.

Kalit so'zlar: qovoqcha, nav namunalarini, fenologiya, generativ organlar, g'unchalash, gullash, meva tugishi, 10%, 75%, vegetatsiya davri.

Abstract: This article examines the formation of generative organs and the features of phenological development in 12 varietal samples of zucchini in 2026. The study analyzed observation data based on the 10 and 75 percent thresholds of the budding, flowering, and fruiting phases. Differences were identified among the varietal samples in the onset and mass progression of generative development phases. The early or relatively late observation of flowering and fruiting processes in certain varietal samples indicates that phenological traits are variety-dependent. The obtained results can be used for the comparative evaluation of zucchini varietal samples, the selection of promising varieties, and the identification of varieties adapted to local soil and climatic conditions.

Keywords: zucchini, varietal samples, phenology, generative organs, budding, flowering, fruiting, 10%, 75%, growing season.

Kirish. Qovoqcha (*Cucurbita pepo* L.) - qovoqdoshlar (*Cucurbitaceae*) oilasiga mansub, bir yillik, bir uylik sabzavot ekinidir. O'zbekistonda u kabachka, zukkuni yoki moyli qovoq kabi turlari bilan juda keng tanilgan [1;6].

Tuzilishi: Palakpoyasi qisqa bo'lib, odatda tup hosil qilib o'sadi (poyasi tik yoki bir oz yotiq). Barglari yirik, qattiq va tuklar bilan qoplangan bo'ladi. Gullari bir jinsli (ayrim va erkak gullar bitta o'simlikda joylashadi) va yirik sariq rangda bo'ladi.

«O'zbekiston olimi ayollarining
mamlakat taraqqiyotiga
qo'shayotgan hissasi»

XALQARO ILMIY-AMALIY
KONFERENSIYA
NUKUS, 9–10-OKTYABR 2026

1-rasm. Qovoqcha (*Cucurbita pepo* L.) mevalarining umumiy ko'rinishi

Meva shakli asosan uzunchoq, silindrsimon, yuzasi silliq bo'ladi. Naviga qarab och yashil, to'q yashil yoki sariq rangda uchraydi. Yosh mevalari 40-45 kunda to'liq yetiladi [2;4;6].

Qovoqcha juda past kaloriyalı va oson hazm bo'luvchi parhez bop mahsulotdir.

O'zbekiston iqlim sharoitida qovoqcha asosan erta bahorda (yoki ko'chat usulida) ekiladi. Ochiq maydonlarda o'rtacha 35 tonnadan 70 tonnagacha hosil olish imkoniyati mavjud. Oziq-ovqatda 2–4 kunlik yosh mevalari asosan konserva sanoatida (tuzlash, ikra tayyorlash) va kundalik pazandachilikda (qovurish, dimlash) ishlatiladi. Chorvachilikda yetilib, kattalashib ketgan mevalari chorva mollari uchun to'yimli ozuqa va silos sifatida qo'llaniladi [1;2].

Qovoqchani yetishtirishda navlarning biologik xususiyatlari, tashqi muhit omillariga moslashuvchanligi, o'sish va rivojlanish sur'ati hamda generativ organlarning shakllanish muddatlari muhim ahamiyatga ega. Ayniqsa, g'unchalash, gullash va meva tugish fazalarining o'z vaqtida boshlanishi o'simlikning hosildorlik potensialini shakllantiruvchi muhim biologik jarayonlardan hisoblanadi.

Qovoqcha nav namunalarida generativ rivojlanish fazalarining kechish muddatlarini o'rganish navlarning ertapisharlik xususiyatlarini baholash, ularni muayyan tuproq-iqlim sharoitida yetishtirish imkoniyatlarini aniqlash va istiqbolli navlarni tanlash uchun ilmiy asos bo'lib xizmat qiladi.

Shu nuqtai nazardan, 2026-yilda qovoqchanning turli nav namunalarida generativ organlarning shakllanish muddatlarini qiyosiy o'rganish tadqiqotning dolzarb yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

Tadqiqotning maqsadi. 2026-yilda qovoqchanning turli nav namunalarida g'unchalash, gullash va meva tugish fazalarining boshlanishi hamda ommaviy kechish muddatlarini o'rganish, navlar o'rtasidagi fenologik farqlarni aniqlash va istiqbolli nav namunalarini tanlash uchun dastlabki ilmiy ma'lumotlarni shakllantirish.

Tadqiqot materiallari va usullari. Tadqiqot materiali sifatida 2026-yilda o'rganilgan qovoqchanning 12 ta nav namunasi – Xilol, Orbita, Viridi, Золотинка, Желтоплодный, Белоплодный, Romanesko, Zucchini, Kolsuz siyah, Косатка, Цыганёнок va Чёрный красавец nav namunalari bo'yicha fenologik kuzatuv ma'lumotlaridan foydalanildi.

Tadqiqotda qovoqcha o'simliklarining generativ rivojlanish fazalari, jumladan, g'unchalash, gullash va meva tugish jarayonlarining boshlanishi (10%) hamda ommaviy kuzatilishi (75%) sanalarga asosan baholandi.

Fenologik kuzatuv natijalari nav namunalari kesimida qiyosiy tahlil qilindi. Tahlilda generativ rivojlanish fazalarining kalendar muddatlari va ularning navlar bo'yicha farqlariga e'tibor qaratildi.

Tadqiqot bir yillik kuzatuv ma'lumotlariga asoslanganligi sababli natijalar 2026 yilgi mavsum doirasida talqin qilindi. Navlarning ertapisharligi va ekologik moslashuvchanligi bo'yicha yakuniy xulosa chiqarish uchun ko'p yillik kuzatuvlar hamda hosildorlik ko'rsatkichlari bilan qo'shimcha baholash talab etiladi.

Tadqiqot natijalari. Qovoqcha nav namunalari generativ organlarning shakllanish muddatlarini o'rganish natijalari ularning fenologik rivojlanishida muayyan farqlar mavjudligini ko'rsatdi. G'unchalash fazasining boshlanishi, gullashga o'tish va meva tugish muddatlari nav namunalari bo'yicha turlicha qayd etilgan (1-jadval).

1-jadval. Qovoqcha nav namunalari generativ organlarini hosil qilish sanasi (2026-y.)

Nav namunalar	Generativ organlarini hosil qilish sanasi					
	G'unchalash		Gullash		Meva tugishi	
	10%	75%	10%	75%	10%	75%
Xilol	11/V	15/V	18/V	22/V	31/V	18/VI
Orbita	10/V	15/V	14/V	20/V	31/V	17/VI
Viridi	11/V	16/V	16/V	21/V	25/V	15/VI
Золотинка	13/V	18/V	18/V	25/V	3/V	22/VI
Желтоплодный	13/V	18/V	17/V	24/V	4/VI	23/VI
Белоплодный	13/V	19/V	20/V	28/V	8/VI	29/VI
Romanesco	12/V	17/V	20/V	27/V	3/VI	19/VI
Zucchini	24/V	26/V	28/V	12/VI	25/VI	14/VII
Kolsuz siyah	13/V	18/V	19/V	24/V	26/V	15/VI
Косатка	11/V	16/V	17/V	23/V	26/V	15/VI
Цыганёнок	12/V	17/V	18/V	24/V	28/V	17/VI
Чёрный красавец	11/V	16/V	18/V	24/V	26/V	15/VI

Fenologik kuzatuv natijalariga ko'ra, qovoqcha nav namunalari g'unchalash fazasining 10 foizli ko'rsatkichi may oyining 10–26-sanalari oralig'ida qayd etilgan. Jumladan, «Orbita» nav namunasida g'unchalashning boshlanishi 10/V sanasida kuzatilgan bo'lsa, «Xilol», «Viridi», «Kosatka», «Цыганёнок», «Romanesco» va «Чёрный красавец» nav namunalari ushbu ko'rsatkich 11–12/V sanalarga to'g'ri kelgan. «Zucchini» nav namunasida esa g'unchalashning boshlanishi 24/V sanasida qayd etilgan.

Ushbu ma'lumotlar g'unchalash fazasining boshlanish muddati nav namunalari bo'yicha farqlanganini ko'rsatadi. Biroq mazkur farqlarning sabablarini aniq baholashda ekish muddati, ob-havo sharoiti va o'simliklarning dastlabki o'sish sur'atlarini ham hisobga olish zarur.

Gullash fazasi qovoqcha o'simligining generativ rivojlanishida muhim bosqich bo'lib, gullarning shakllanishi va keyingi meva tugish jarayoni bilan bevosita bog'liqdir. Taqdim etilgan ma'lumotlarda gullashning 10 foizli

ko'rsatkichi may oyining 16-28 sanalari oralig'ida qayd etilgan. Jumladan, «Viridi» nav namunasida gullashning boshlanishi 16/V sanasida, «Желтоплодный» nav namunasida 17/V sanasida, «Orbita» nav namunasida esa 18/V sanasida kuzatildi.

«Золотинка» va «Белоплодный» nav namunalarida gullashning boshlanishi 21/V sanasiga to'g'ri kelgan bo'lsa, «Zucchini» nav namunasida ushbu ko'rsatkich 28/V sanasida qayd etilgan. Bu holat nav namunalarida gullashga o'tish muddatlari bir xil bo'lmaganligini ko'rsatadi.

Gullash fazasining 75 foizli ko'rsatkichlari ham navlar kesimida farqlangan. Biroq mazkur ko'rsatkichlarning ayrimlari gullashning boshlanish sanasidan oldin qayd etilgani sababli, ularni to'g'ridan-to'g'ri qiyoslashdan avval dala kuzatuvlari ma'lumotlarini tekshirish lozim.

Meva tugish fazasi qovoqchanning hosil shakllantirish jarayonida muhim ahamiyatga ega. Ushbu fazada gullarning mevaga aylanishi va yosh mevalarning rivojlanishi boshlanadi. Taqdim etilgan ma'lumotlarda meva tugishning 10 foizli ko'rsatkichi may oyining 25-28-sanalarida bir qator nav namunalarida qayd etilgan. Xususan, «Viridi», «Косатка» va «Цыганёнок» nav namunalarida meva tugishning boshlanishi 25/V sanasiga, «Orbita» va «Xilol» nav namunalarida esa 31/V sanasiga to'g'ri kelgan.

Meva tugishning 75 foizli ko'rsatkichlari ayrim nav namunalarida iyun oyiga to'g'ri kelgan. Masalan, «Viridi», «Чёрный красавец», «Kolsuz siyoh» va «Косатка» nav namunalarida ushbu ko'rsatkich 15/VI sanasida qayd etilgan. Bu ma'lumotlar meva tugish jarayonining ommaviy kechishi ayrim nav namunalarida may oyidan iyun oyigacha davom etganini ko'rsatadi.

Xulosa. 2026 yilda qovoqchanning 12 ta nav namunasida olib borilgan fenologik kuzatuvlar asosida quyidagi xulosalar shakllantirildi:

1. Qovoqcha nav namunalarida generativ organlarning shakllanishi va rivojlanish fazalarining kalendar muddatlari bo'yicha farqlar kuzatildi. G'unchalashning boshlanishi may oyining 10–26-sanalari oralig'ida qayd etildi.

2. Gullashning boshlanish muddatlari nav namunalari bo'yicha farqlanib, «Orbita» nav namunasida 14/V, «Viridi» nav namunasida 16/V va «Желтоплодный» nav namunasida 17/V sanalarda kuzatildi.

3. Meva tugish fazasining boshlanishi bir qator nav namunalarida may oyining oxirgi o'n kunligiga to'g'ri keldi. Ayrim nav namunalarida meva tugishning 75 foizli ko'rsatkichi iyun oyida qayd etildi.

4. Qovoqcha nav namunalarining generativ rivojlanish xususiyatlarini to'liq baholash uchun fenologik kuzatuvlarni hosildorlik, tovarbop meva chiqimi va mevalarning pishish muddatlari bilan birgalikda tahlil qilish zarur.

5. Olingan natijalar qovoqcha nav namunalarini dastlabki fenologik baholashda foydalanilishi mumkin. Biroq istiqbolli navlarni aniqlash va ularni muayyan tuproq-iqlim sharoitida tavsiya etish uchun ko'p yillik dala tajribalari asosida qo'shimcha tadqiqotlar o'tkazish maqsadga muvofiq.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Джагаева А.А., Карпухин М.Ю. Технология выращивания кабачка / Всероссийская научно-практическая конференция студентов, молодых ученых и специалистов «Инновационные технологии в садоводстве и ландшафтном дизайне» Екатеринбург, 17-22 июня 2021 года. 14-17-б.
2. Арипова Ш. Р. и др. Результаты конкурсного сортоиспытания новых сортов кабачка в Узбекистане // Ж: Овощи России. 2021. №6. 30-35-б.
3. Балаян Р.С. и др. Влияние весеннего и летнего сроков посева на хозяйственные признаки тыквенных культур // Ж: Овощи России. 2015. №1 57-59-б.
4. Казиев Р.А. и др. Организация производства семян овощных и бахчевых культур в республике Дагестан // Ж: Горное сельское хозяйство. Махачкала, 2016. №3. 143-146-б.
5. Кириллова О.А., Бухаров А.Ф. Сортимент кабачка для центральной России // Ж: Картофель и овощи, 2014. № 5. 34-36-б.
6. Павлов Л. В. и др. Особенности выращивания плодов тыквы и кабачка для механизированного выделения семян // Ж: Овощи России. 2012. №2. 60-67-б.